

πάντοτε ἑλληνική καὶ ζωσα ὅσον οἰοσθήποτε ἀπαράβλαπτος ὀργανισμός. Ἐν τῇ προσεχεῖ ἑμιλίᾳ μου θὰ καταδείξω ὑμῖν ἀναζωογονητικὰς τινὰς ἐνεργείας καὶ φιλολογικὰς δράσεις διαρκεσάσας ἐπὶ πέντε αἰῶνας ἐξαπλουμένους πρὸ καὶ κατόπιν τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τούτέστιν ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου μέχρι τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος. Θὰ δώσω ὑμῖν ἰδέαν τινα τῆς κλεφτικῆς, ἧτοι ἐθνικῆς ποιήσεως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καὶ θὰ παρακολουθήσωμεν τὸν Ἑλληνισμόν ἐν τῇ φυγῇ του ἀπὸ τῆς τουρκικῆς τυραννίας πρὸς δυσμὰς φέροντα μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ κλασικὰ χειρόγραφα καὶ τὴν γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς, ἀκριβῶς ὅτε ταῦτα ἐχρειάζοντο ὅπως συμπληρώσῃσι τὰ ἔργον τῆς ἀνθρωπικῆς ἀνανήψεως κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα. Ἐν μέσῳ τῶν ἀπεριγράπτων περιπετειῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, λίαν ἐκπληκτικὸν πρόκειται τὸ γεγονός ὅτι αἱ ὀλίγα αὐτοῦ περιουδαὶ γαλήνης καὶ ἡρεμίας, ἔσχον πάντοτε τὴν δύναμιν νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν ζωὴν τὴν αὐθις καὶ αὐθις ἐξαντληθεῖσαν, αὐθις καὶ αὐθις καταποντισθεῖσαν γλώσσαν του, αἱ δὲ παρατηρήσεις αὐτοῦ πρόσφατος ἱστοριογράφος ἐποίησατο περὶ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς εἶνε οὐχ ἥττον ἐφαρμόσιμοι ὡς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλώσσαν, τούτέστιν ὅτι φαίνεται ὁμοιάζουσα πρὸς ἀειθαλῆς τις φυτὸν οὐ οὐ κάλυκες καταστρέφονται ὑπὸ τῶν καταιγίδων. ἑκάστου περιτελλομένου χειμῶνος, ἀλλ' οὐ τὸ ἄδρὸν στέλεχος δεῖται μόνον ὀλίγων εὐκραῶν ὥρων ἠλιόφωτος ὅπως νέα καὶ ἐρασιμώτερα ἀνθη ἀναβλαστήσωσιν ἐξ αὐτοῦ. Πλὴν τῆς ζωτικότητος αὐτοῦ ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ ἀναγνωρῆσῃ τις ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ, ἔμφυτόν τινα ἀνθρωπιστικὴν ἐπίδρασιν ἐφ' ὅσον προσηκόντως διοικεῖται, ἐάν δὲ αἱ ἐν τῷ πολιτισμῷ παράγοντες ἐκεῖνοι αἱ ὁποῖοι τείνουσι νὰ θεμελιώσωσιν ὑπέρτερα ἰδεώδη ἀνθρωπίνου βίου, εὐρωσι τὸν τρόπον νὰ διαφρουρήσωσι τὸν Ἑλληνισμόν, κατὰ πολὺ θὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἐπὶ καταργήσει τοῦ μακιαβελλισμοῦ, ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν ἀνθρωπίνων συμφερόντων.

Β'.

ΠΤΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

(Περίοδος Τουρκική)

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ἑμιλίᾳ μου ἐξήτασα κατὰ πόσον ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπέδρασαν περιστάσεις συνδεόμεναι πρὸς τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ κεντρικοῦ συμβάντος τῶν δέκα πρώτων αἰῶνων, δηλονότι τῆς πτώσεως τῆς Ρώμης, ἧτοι περιόδου τῆς ἑλληνικῆς φιλολογικῆς ἱστορίας, ἧτις χάριν εὐκολίας δύναται νὰ ὀνομασθῇ βυζαντινὴ περίοδος.

Ἡ πτώσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔσται τὸ κεντρικὸν συμβεῖν τῆς περιόδου ἧτις θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σήμερον. Ταύτην δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τουρκικὴν περίοδον εἰ καὶ ἀρχεται πολὺ πρὸ τῆς τουρκικῆς κατακτῆσεως. Τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ συμβάντος ἐκεῖνου ἐπενήργησαν ἰσχυρῶς ἐπὶ τῶν περαιτέρω τυχῶν τῆς γλώσσης καὶ ἐπὶ τῆς γενέσεως νέας τινὸς φιλολογίας.

Εἰ καὶ παρακμὴ ἦν ὁ γενικὸς χαρακτήρ τῆς τε βυζαντινῆς καὶ τῆς τουρκικῆς περιόδου, ἀμφότεραι περιεῖχον τὰ σπέρματα νέας ζωῆς. Τὴν πρώτην περίοδον χαρακτηρίζει ἡ ἀνατολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὁ τελικὸς διαφορισμὸς τῆς αὐτοκρατορίας εἰς δύο Κράτη τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν. Τὴν δευτέραν περίοδον χαρακτηρίζει ὁ τελικὸς διαφορισμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς δύο δόγματα, τὰ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν, καὶ ἡ ἀνατολὴ τοῦ Ἑθνισμοῦ. Τὸ φιλολογικὸν ἔνστικτον εἶχε διαφρουρηθῆ ἐν ὑπνωτισμῷ κατὰ τὰς εἰς τὴν ἐπιβίωσιν τῆς οὐσιαστικῆς ταυτότητος